

Rättsliga rådet
Tuija Keränen
tuija.keranen@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

YTTRANDE angående "Rapport från Bergwallkommissionen" (SOU 2015:52)

Inrikesdepartementet har begärt att Rättsliga rådet yttrar sig angående rubricerade betänkande. Rådet lämnar följande svar.

Rättsliga rådet yttrar sig bara utifrån den roll som rådet har att avge utlåtanden över rättspsykiatriska undersökningar. Kommissionen har överhuvudtaget inte berört rådets roll i sin genomgång eller i sina överväganden om förändringsbehov. Däremot har experten professor emeritus Kjell Asplund nämnt Rättsliga rådet i sin underlagspromemoria (s. 680 f). I fråga om Kjell Asplunds uttalanden har Rättsliga rådet följande kommentarer.

Kjell Asplund konstaterar att antalet rättspsykiatriska ärenden där Rättsliga rådet anlitas har gått ner kraftigt på senare år och att orsaken till detta är oklar. Han anför också att det framförts kritik mot att en och samma expert kan ha flera samtidiga funktioner i fråga om rättspsykiatriska ärenden. Han föreslår att Socialstyrelsen får i uppdrag att göra en översyn av Rättsliga rådet och särskilt analysera orsakerna till att rådet anlitas mera sällan i rättspsykiatriska ärenden. Socialstyrelsen bör också utreda om rådet kan vara en mer anlita resurs för förnyade externa bedömningar. Jävsproblematiken bör belysas. I uppdraget bör ingå att ta ställning till om också den åtalade bör ha möjlighet att anlita rådet för ett oberoende utlåtande.

Av tillgänglig statistik framgår att antalet utlåtanden från Rättsliga rådet i rättspsykiatriska ärenden under en 10-årsperiod minskat med ungefär 40 procent. Väsentligen torde detta bero på att antalet rättspsykiatriska undersökningar har minskat i motsvarande grad under samma tid.

När det gäller jävsfrågan är det ett faktum att expertisen inom det rättspsykiatriska området är begränsad till antalet. Detta leder till att tillgängliga rättspsykiatriker kan komma att fylla flera funktioner i ett rättspsykiatriskt ärende. Sålunda kan han eller hon ingå i ett team som gör rättspsykiatriska undersökningar samt dessutom vara föredragande och vetenskapligt råd i Rättsliga rådet. Rådet ser till att direkta jävssituationer inte uppkommer. T.ex. deltar aldrig den rättspsykiatriker som gjort RPU:n i handläggningen av ärendet i Rättsliga rådet. Rådet försöker också i möjligaste mån undvika s.k. delikatessjäv t.ex. i situationer då den rättspsykiatriker som gjort RPU:n kommer från samma klinik som Rättsliga rådets föredragande eller vetenskapliga råd. F.n. klarar Rättsliga rådet i princip

av att hantera jävsproblematiken men om antalet rättspsykiatriska ärenden skulle öka väsentligt kan denna situation förändras.

När det gäller frågan om den åtalade bör ha möjlighet att anlita Rättsliga rådet för ett oberoende utlåtande har rådet följande synpunkter. En rättspsykiatrisk undersökning är ett noggrant och ingående förfarande för att fastställa den åtalades psykiska status. En ”second opinion” på en sådan undersökning är bara påkallad i fall där det rättspsykiatriska teamet är oense eller slutsatserna i undersökningen kan ifrågasättas. Genom att ett utlåtande från Rättsliga rådet endast kan begäras av en myndighet - företrädesvis domstol eller åklagare – säkerställs att denna möjlighet inte överanvänds. Öppnas möjlighet för den åtalade själv att begära Rådets yttrande skulle sannolikt antalet rättspsykiatriska ärenden i rådet öka väsentligt med de konsekvenser som det skulle få.

I detta remissyttrande har deltagit f.d. hovrättslagmannen Göran Ewerlöf, ordförande och föredragande samt överläkarna Björn Mårtensson, Malin Hamrén och Susanne Andersson, psykologen Patrik Backgård samt riksdagsmannen Lotta Finstorp.

Göran Ewerlöf